

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА

София 1040 Бул. "Христо Ботев" № 17 тел : +359 2 9173 702, 953 41 16, факс. +359 2 952 09 87,
e-mail: gen.director@nsrz.government.bg

Б Ю Л Е Т И Н

за поява, разпространение, плътност, развитие, степен на нападение,
начини и средства за борба с вредителите по земеделските култури
за периода от 01 до 31 юли 2010 година

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК Фенофаза: "прибиране"

Основни вредители за периода:

- *Вредна житна дървеница*
- *Обикновена полевка*
- *Борба с плевелната растителност след жътва*

Вредна житна дървеница

В областите Варна, Търговище, Шумен, Велико Търново, Стара Загора и Добрич са констатирани ларви IV^{-та} и V^{-та} възраст на неприятеля.

В резултат на нанесената повреда от ларвите по зърното на пшеницата, кълняемостта на посевния материал се понижава значително. Зърната, повредени в "пълна зрялост" поникват, ако повредата не е в областта на зародиша. Влошават се физичните качества на зърното, глутена, полученото брашно има лоши хлебопекарни качества. Степента на повреда по зърната зависи и от срока на прибиране на реколтата. Ако жътвата закъсне много, процентът на повредените зърна се увеличава.

Обикновена полевка

След жътвата да се направят маршрутни обследвания на стърнищата за оценка състоянието на популациите на полевката. На площите с плътност над ПИВ: 2 броя активни колонии на декар, задължително да се извърши дълбока оран.

Борба с плевелната растителност след жътва

При заплевеляване на посевите с пшеница и ечемик в преджътвения период с *коренищни плевели* – трескот, балур, пирей, тревист бъз и др. или *кореновоиздънкови плевели* – паламида, повитица, млечок, горуха, вълча ябълка и др., след жътвата да се внесат хербициди с активно вещество *глифозат*, като се спазват следните изисквания:

- ▶ третирането с хербицида да се извърши във фенофаза "бутонизация" на широколистните и "изкласяване" на житните плевели;
- ▶ температурата на въздуха да не надвишава 25⁰С измерена на сянка;
- ▶ скоростта на вятъра да е до 2 м/сек;
- ▶ хербицидите да се приложат с наземна техника и се спазват минималните защитни зони в зависимост от посоката на вятъра;
- ▶ да не се допускат животни на паша в третираните площи най-малко 30 дни след третирането;
- ▶ почвена обработка на третираните площи да се извърши не по-рано от 20-30 дни след третирането.

Внимание! Съгласно Закона за опазване на земеделските земи се забранява изгарянето на стърнищата и другите растителни остатъци в земеделските земи.

ПРОЛЕТНИ ОКОПНИ КУЛТУРИ

ЦАРЕВИЦА

Фенофаза:

“5-8 лист”-“ начало изметляване”

Царевичен стъблопробивач

Масово излюпване на гъсениците на неприятеля и вредоносна дейност са отчетени в областите Видин, Браца, Плевен,

Монтана и др. Установени са от 10 до 25% нападнати растения.

След излюпването си гъсениците пълзят известно време по листата, след което се вгризват в стъблата. Правят надлъжни ходове и изгризват вътрешността им. В резултат, растенията полягат или се пречупват около отвора от гъсеницата. Важно значение за успешното развитие на младите гъсеници имат влажността и температурата на въздуха. Оптималната относителна влажност на въздуха за тяхното развитие е между 95 и 100%, а оптималната температура – 23-28 °С.

ПИВ след фенофаза “изметляване”:

- Царевица за зърно – 90% нападнати растения от гъсениците с по 3-4 повреди/растение;
- Царевица за семепроизводство – 10% нападнати растения от гъсениците с по 1-2 повреди/растение.

Химична борба се провежда в началото на излюпване на гъсениците и преди вгризването им в царевичното растение с разрешените инсектициди.

СЛЪНЧОГЛЕД

Фенофаза:

“бутонизация”-“начало на цъфтеж”

Основни вредители за периода:

- *Фома (черни петна)*
- *Фомопсис (сиви петна)*
- *Склеротийно увяхване (бяло гниене)*
- *Листни въшки*

Фома (черни петна)

Прояви са регистрирани в районите на Плевен и Перник.

Болестта се наблюдава обикновено в периода на бутонизация на слънчогледа, но най-силно преди прибирането. Напада всички растителни органи. При късното развитие на болестта (след прецъфтяването) по дължината на стъблата се развиват малки петна, които се сливат образувайки дълги ивици. По петурата се развиват черни петна с неправилна форма, ограничени от нерватурата. По питите петната са закръглени, вдлъбнати и черни. Образованите семена са жълтеникави на цвят. Рязката смяна на сухи с влажни периоди благоприятства интензивното развитие на болестта.

Фомопсис (сиви петна)

Среща се едновременно с фомата.

Образованите петна са с неясна периферия. Те се разрастват и обхващат значително по-големи участъци

от стъблото. Повредите проникват в дълбочина, засягайки проводящите и механичните тъкани на стъблото.

Болестта се развива силно при продължително влажно време и при температура на въздуха 20 °С.

Първото третиране срещу болестта се провежда във фенофаза “6-8-ми лист”, а второто - във фенофаза “бутонизация” с разрешени фунгициди.

Склеротийно увяхване (бяло гниене)

В региона на Плевен е установена проява на болестта.

При по-късно заразяване и при влажно време, повърхността на стъблото в базалната част придобива кафяв цвят и започва развитие на мокро гниене. При благоприятни условия гниенето се разпространява нагоре по стъблото и може да обхване питите. В сухо време върху стъблата нападнати от бяло гниене се образуват петна с концентрична структура. Бялото гниене може да се развие късно през вегетационния период върху външната страна на питите под формата на кафяви мокри петна, които бързо се разрастват и покриват цялата ѝ повърхност. Образува се бял плътен налеп, който може да обхване и семената. Върху него често се формират тъмни склероции. Нападнатите семена са недохранени и загубват блясъка си. Болестта се развива върху богати на органично вещество, влажни почви.

Листни въшки

Установена е вредоносна дейност в областите Варна, Търговище, Враца, Монтана, Плевен и Хасково с плътност под ПИВ.

Въшките мигрират по слънчогледа преди цъфтежа до образуване на съцветието. Най-силно се нападат младите, връхни листа, като се концентрират от горната страна на листната петура, в близост до нерватурата. В резултат, тъканта пожълтява и листата се завиват на пакет. В началото на цъфтеж на слънчогледа въшките преминават по цветчетата и смучат сок в основата им. С настъпването на масовия цъфтеж, застаряването на листата, повишаване на температурите и ниската атмосферна влажност, плътността от въшките намалява. В началото на юли въшките напускат слънчогледа и преминават по други междинни гостоприемници.

Голямата вредоносност на листните въшки се състои в това, че са преносители на опасни вирусни болести. Да се обследват посевите слънчоглед за установяване плътността от листните въшки.

ПИВ за малката сливова листна въшка: “преди цъфтеж”: 20-

25% нападнати растения от възрастните индивиди.

ТЮТЮН

Фенофаза: “8-ми - 10-ти лист”

Основни вредители за периода:

- *Див огън*
- *Мана*
- *Брашнеста мана*
- *Тютюнев трипс*
- *Листни въшки*
- *Оранжеврийна белокрылка*

Див огън

Болестта увеличава ареала си на разпространение, особено в районите след паднали градушки. В област Кърджали, на места, достига до 100 % нападнати растения.

По растенията на полето се появяват разпръснати воднисти, хлоротични петна с характерен широк, жълт ореол. Петната се разширяват, разрастват и по-късно некротират и придобиват кафява концентрична структура. Тъканите в центъра се напукват и опадат. По чашелистчетата, по цветните дръжки и по дръжките на кутийките се образуват първоначално воднисти, а по-късно кафяви пригорни петна с продълговата форма. При висока степен на нападение по върховете на растенията могат да се наблюдават деформации и хлорози, характерни за вирусните болести. Оптималните температури за развитието на болестта са от 28 до 32⁰С. За борба да се използват някои от разрешените медьсъдържащи фунгициди.

Мана

Болестта е масово разпространена в районите на Кърджали, Хасково, Пловдив и Благоевград.

На полето признаците най-напред се проявяват по най-долните листа на растенията, като бързо преминават към връхните. Различават се две форми на проява на болестта – локална и системна. При локалната форма първоначално се образуват слабо забележими хлоротични петна, които постепенно стават жълтеникави до интензивно жълти. При влажни условия по долната страна на петната се появява сивкав до кафеникав спорообразуващ налет. При благоприятни условия петната се разрастват, тъканите прегарят и окапват. В този случай растежът спира и растенията силно закържавяват – това е системната форма на болестта, която е фатална за тютюна.

Заразяването е най-силно при температури на въздуха от 18 до 24 °С. Болестта се развива силно в ниски, затворени, влажни и сенчести места, при гъст разсад и гъсто разсаждане, при обилно азотно торене. Високите температури и сухото време ограничават развитието ѝ.

Броят на третиранията да се съобразява със степента на нападение от болестта, метеорологичните условия и продължителността на действие на използвания фунгицид.

Брашнеста мана

Болестта има голямо стопанско значение в периодите на “бутонизация” и “цъфтеж”. Първите признаци се наблюдават върху горната повърхност на най-долните листа под формата на паяжинообразни наледи. Петната се разрастват, придобиват брашнест вид и постепенно обхващат и горните листа. Силно нападнатите листа пожълтяват и

постепенно изсъхват като остават да висят на стъблото.

Болестта се развива силно при условия на висока атмосферна влажност, обилни валежи, температури от 7 до 32 °С и намалено слънчево греене.

При поява на първи признаци е необходимо да се извърши преждевременно обирание на нападнатите листа. Химичната борба се провежда чрез третиране на посева с разрешените фунгициди.

Тютюнев трипс

Вредоносна дейност от неприятеля се наблюдава в районите на

Хасково, Кърджали, Стара Загора, Ямбол, Пазрджик, Пловдив, Смолян, Враца и Благоевград.

Възрастните трипси и ларвите вредят, като смучат сок около жилите на листата. Като резултат се образува т.н. “бяла жила” по листата, което ги прави негодни. Освен това трипсът е вектор на вируса причинител на болестта **бронзовост (пръстеновидна некроза)**.

При достигане на **ПИБ – единични индивиди на 10 – 12% от растенията**, да се извърши третиране с някои от разрешените инсектициди.

Листни въшки

Неприятелите нападат всички листа на тютюна, но предпочитат връхните. От долната страна на листата се образуват плътни колонии. Вредата се изразява в изсмукване на растителен сок и отделяне на “медена роса”, която покрива листата и намалява качеството им.

ПИБ за прасковената листна въшка през вегетацията е:

- **първо третиране – при 5% нападнати растения от ларви и възрастни;**
- **второ третиране – 15-20% нападнати растения.**

Оранжеврийна белокрылка

Редовно да се обследват посевите и при установяване на плътност над **ПИБ: 10%** **нападнати растения от ларвите и възрастните** да се изведе химична борба с разрешените инсектициди.

КАРТОФИ

Основни вредители за периода:

- ***Картофена мана***
- ***Кафяви листни петна (алтернария)***
- ***Колорадски бръмбар***
- ***Листни въшки***

Картофена мана

При захлаждане и превалявания да се използват продукти със **контактно и системно действие**, като пръскането се повтаря през 7 дни.

Кафяви листни петна (алтернария)

Борбата да се комбинира с тази за маната, като се прилагат разрешените фунгициди.

Колорадски бръмбар

Възрастна

Ларва

Борба да се извежда при достигане на следната плътност:

- **фенофаза “цъфтеж”:** ларви – **15% нападнати растения;**
- **фенофаза “след цъфтеж”:** ларви – **20% нападнати растения;** ларви и **възрастни - 20% нападнати растения** или **5-10 бр. ларви и възрастни/100 растения.**

ПИБ за картофи за семепроизводство:

- **фенофаза “цъфтеж”:** ларви – **15% нападнати растения;**

- **фенофаза “пълно развитие”:** ларви – **75% обезлистване;**
- **средно ранни:** **възрастни - 35-40% унищожена листна маса.**

Редуването на инсектициди с различен механизъм на действие е препоръчително, с цел недопускане възникване на резистентност на неприятеля.

Листни въшки

Борба да се извежда при установяване на следните **ПИБ:**

- **при картофи за консумация:** **2-5% нападнати растения;**
- **при картофи за семепроизводство:** **при отчитане на единични екземпляри.**

ОВОЩНИ КУЛТУРИ

Основни вредители за периода:

- ***Струпясване по ябълка и круша***
- ***Брашнеста мана по ябълка и праскова***
- ***Огнен пригор***
- ***Късно кафяво гниене***
- ***Плодови червеи***
- ***Акари***
- ***Калифорнийска щитоносна въшка***
- ***Бяла американска пеперуда***

ЯБЪЛКИ И КРУШИ

Фенофаза: “**активно нарастване на плодовете**”

Струпясване по ябълката и крушата

Струпясване по ябълката

Преминаха критичните фенофази за нападение на културите. В зависимост от степента на зараза, преваляванията и начина на поливане, да продължат третиранията **до преустановяване на активно нарастване на плодовете.** Да се редуват фунгициди с **контактно и системно**

действие, с цел ограничаване на конидиалната зараза.

Брашнеста мана

В градини, с по-силна проява на брашнеста мана, да продължи пръскането с разрешените фунгициди за едновременна борба и срещу струпяване.

Огнен пригор

Проливните валежи, придружени с бури и градушки, ще благоприятстват разпространението на болестта. Да се обърне внимание в градините, в които вече е установена проява. Да се провеждат агротехнически мерки и третираня, препоръчани в бюлетините на РСРЗ.

Ябълков плодов червей

През месеца ще вредят гъсениците от второто поколение на неприятеля. Да се следят сигналите

на РСРЗ за моментите на третиране. **ПИБ** за второ поколение на ябълковия плодов червей е 1,2–1,5% пресни вгризвания от гъсеници в плодовете.

Да продължат ежеседмичните обследвания на ябълковите насаждения и пръскания да се провеждат при отчитане на плътност над посочените прагове на икономическа вредност, за следните неприятели:

Кръгломиниращ молец: яйца и мини - 2-3 броя на лист;

Обикновена крушова листна бълха: 4-6 % населени летораста с колонии;

Червен оwoщен акар: ябълки: 3 до 4 бр. подвижни форми на лист; круши – 5 до 7 бр. на лист.

СЛИВИ

Сливов плодов червей

За да завършат своето развитие, гъсениците от второ поколение повреждат от 1 до 3 плода.

ПИБ за гъсеници от второ поколение на сливения плодов червей е **0,8 – 1% пресни вгризвания в плодовете.**

Други вредители, за които трябва да се водят наблюдения и при отчитане на плътност над **ПИБ**, да се провеждат пръскания:

- **сливова щитоносна въшка:** 5–7 броя подвижни форми на лист;
- **червен оwoщен акар:** 3-5 броя подвижни форми на лист.

Опасност от нападение и по-силна проява на болестта **късно кафяво гниене** ще има в районите с по-чести превалявания. Да се провеждат комбинирани третираня за болестите и неприятелите при сливата.

ПРАСКОВИ

При средно ранните и късните сортове праскови да продължат третиранята при достигане на **ПИБ**:

- **източен плодов червей:** 1,5% повредени плодове и летораста;
- **анарзия:** 3% повредени плодове и летораста ;
- **овощни акари:** 1-2 броя подвижни форми на лист;
- **щитоносни въшки:** 0,5 бр./ 1 м клонка;
- **брашнеста мана:** при нападение и по-силна проява;
- **късно кафяво гниене:** да продължи пръскането, като последното е три седмици преди беритбата на плодовете

В градини със смесен сортов състав (различен срок на зреене), изборът на продукта да бъде съобразен с карантинния срок и времето на беритба!

ЧЕРЕШИ И ВИШНИ

Бяла ръжда (цилиндроспориоза)

Честите превалявания през третата десетдневка на юни доведоха до масова проява на болестта в редица райони на страната. След приключване на беритбата да се проведе пръскане само при отчетено силно нападение.

ОБЩИ НЕПРИЯТЕЛИ

Калифорнийска щитоносна въшка

Да се проследи динамиката на летеж, яйцеснасяне и раждане на ларвите от второ поколение.

Сигналът за борба да се очаква в края на първата – началото на втората десетдневка на юли.

Бяла американска пеперуда

През месец юли да се проследи динамиката на летеж, яйцеснасяне и начало на излюпване на гъсениците от второ поколение.

Борбата да се насочи към изрязване и изгаряне на гъсеничните гнезда.

ЛОЗЯ

Фенофаза: „затваряне на грозда“

Основни вредители за периода:

- **Мана по лоза**
- **Брашнеста мана (оидиум) по лоза**
- **Сиво гниене**
- **Гроздови молци**
- **Жълт лозов акар**

Мана по лоза

В отделните райони на страната са регистрирани от 1 до 4 инкубационни периода, в зависимост от метеорологичните условия.

Да продължат пръсканията до затваряне на грозда. В районите с чести и проливни дъждове и нападение по листата, да се прилагат фунгициди със системно действие, като се скъси интервалът на третиране до 8-10 дни. След повишаване на температурите и спиране на валежите, да се премине към ПРЗ с контактното действие.

Последните 1-2 пръскания срещу маната да се провеждат с регистрираните медсъдържащи препарати, с цел по-добро узряване на дървесината.

Брашнеста мана (оидиум) по лоза

През месец юли пръскането срещу болестта да продължи до прошарване на гроздето. Да се редуват съдържащи сяра продукти и такива със системно действие.

Сиво гниене

Третиранията да продължат, като при чувствителните сортове /повечето от десертните/ и в районите с повече дъждове, се изпълнява пълната схема за извеждане на химична борба, а за останалите сортове - пръсканията да започнат от прошарването.

От неприятелите, през месеца ще вредят и при отчитане **над ПИВ:**

- **гроздови молци (II-ро поколение):** десертни сортове - 6-7 гъсеници на 100 ягориди; винени сортове: 11- 12 броя гъсеници на 100 ягориди;
- **жълт лозов акар:** 9-10 броя подвижни форми на лист, да се изведе химична борба с разрешените ПРЗ.

В лозя с нападение от **акари и гроздови молци**, да не се прилагат **пиретроидни препарати за борба с молците**. Това води до увеличаване плътността на акарите.

За по-конкретна информация ползвайте Бюлетините на Регионалната служба за растителна защита по области.

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Информация за разрешените за употреба в Република България продукти за растителна защита може да получите от “Списък на разрешените за предлагане на пазара и употреба продукти за растителна защита, регистрираните торове и подобрители на почвата”, който е публикуван на интернет страницата на НСРЗ: <http://www.nsrz.government.bg/>.

Да се вземат необходимите мерки за опазване на пчелите от отравяне!

Във връзка с опазване на пчелите и пчелните семейства и съгласно чл. 5, ал. 1 на Наредба №15 за мерките за опазване на пчелите и пчелните семейства от отравяне и начините за провеждане на растителнозащитни, дезинфекционни и дезинсекционни дейности (обн., ДВ, бр.47 от 01.06.2004 год., изм. ДВ, бр.82 от 19.09.2008 г.) «Възложителят на растителнозащитна, дезинфекционна и дезинсекционна дейност е длъжен писмено да уведоми не по-късно от 5 дни преди началото на третирането за използване на авиационна техника за пръскане на растителността с продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция съответната община и съответните регионални служби за растителна защита (РСРЗ), регионални ветеринарномедицински служби (РВМС) и регионални управления на горите (РУГ)».

Съгласно чл. 9 на същата наредба «Възложителят на всяко авиационно третиране или третиране с инсектициди и вегетационни хербициди с наземна техника е длъжен да изпрати уведомително писмо по образец съгласно приложение № 1 до кмета на кметството най-малко 5 работни дни преди третирането».

Образецът на уведомителното писмо (Приложение №1) ще намерите в **наредбата**.

До всички земеделски производители:

Съгласно чл.6, ал.2 и 3 от Наредба № 15 от 3 август 2007 г. за условията и реда за интегрирано производство на растения и растителни продукти и тяхното означаване (обн. ДВ. бр. 66 от 14 август 2007 г.) са разработени, утвърдени от генералния директор на НСРЗ и издадени Ръководства за интегрирано управление на вредителите по групи култури. Ръководствата са публикувани на интернет страницата на НСРЗ: <http://www.nsrz.government.bg/>. Допълнителна информация може да получите от експертите в НСРЗ и инспекторите от РСРЗ. Съгласно **Наредба №15 от 3 август 2007 г.**, интегрирано производство на растения и растителни продукти може да извършва всеки земеделски производител, който е **завършил курс за интегрирано производство по програма, изготвена от акредитирани институти и висши учебни заведения в областта на растителната защита и утвърдена от генералния директор на НСРЗ.**

В тази връзка Ви уведомяваме, че са утвърдени:

- Програма за обучение на земеделски производители от Центъра за продължаващо обучение (ЦПО) към **Аграрния университет в гр.Пловдив**;
Адрес на ЦПО: гр.Пловдив, бул.»Менделеев» №12
Лице за контакти: доц.Тоня Георгиева, тел: 032/654 367, факс: 032/633 157,
e-mail: tonia@au-plovdiv.bg.

- Програма за обучение на земеделски производители от центъра за следдипломно обучение и квалификация (ЦСОК) към **Лесотехническият университет гр.София**.
Адрес на ЦСОК: гр.София, бул.»Кл.Охридски» №10.
Лице за контакти: доц. Никола Стоянов, тел. 9623953,
e-mail: nickst@ltu.bg

Посочените акредитирани висши учебни заведения ще провеждат обучения на земеделски производители, кандидатстващи за интегрирано производство на растения и растителни продукти. За допълнителна информация се обръщайте към посочените лица за контакт.

Съгласно чл.8, ал.3 и чл.24з, т.2 от Закона за защита на растенията и Наредба №104 от 22 август 2006 г. за контрол върху предлагането на пазара и употребата на продукти за растителна защита (обн. ДВ бр.81 от 06.10.2006 г.) всички земеделски производители, които произвеждат растения и растителни продукти, са длъжни да водят следната документация:

1. Дневник за появата, развитието, плътността или степента на нападение от вредители.
2. Дневник за взетите проби от растения и растителни продукти и резултатите от анализите.
3. Дневник на проведените химични обработки и употребени торове, подобрители на почва и биологично активни вещества за всяко поле или склад.

Задължително е земеделските производители да се запознаят с горепосочените документи!

Национална служба за растителна защита напомня, че закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение за търговия с ПРЗ!

Изготвили:

Петя Григорова – началник сектор “АПТ”

Кристина Стоянова – младши експерт в отдел “ОРЗ”

Брилянта Григорова – главен специалист в отдел “ОРЗ”